

MARLIES ALLEWIJN

Ze was 16

Een oorlogsverhaal
over vooroordelen,
jezelf durven zijn en
keuzes maken

kluitman

Tell me everything that happened

Tell me everything you saw

They had lights inside their eyes

They had lights inside their eyes

Dead Hearts - Stars

Nur 284-337/Wo12401

Bisac YAF024070 / FIC014050

© Uitgeverij Kluitman Alkmaar B.V.

© MMXVI Tekst: Marlies Allewijn

Omslagontwerp: Sanneke Vlam, sproud.nl

Opmaak binnenwerk: Studio L.E.O.

Alle rechten voorbehouden, inclusief het recht van reproductie
in zijn geheel of in gedeelten, in welke vorm dan ook.

kluitman.nl
marliesallewijn.nl

BIJ KONINKLIJKE BESCHIKKING
HOFLEVERANCIER

Proloog

Dat haar voeten er nog bij passen is een wonder. Janna schudt met haar klomp. Een lading heel fijne zandkorreltjes stroomt eruit. Ze houdt een hand boven haar ogen en tuurt in de verte. ‘Jan, wacht nou even op me!’ Met haar arm wrijft ze over haar voorhoofd. Pfff, wat is het heet vandaag. Haar gezicht klopt van de hitte en onder haar muts kriebelt het. Haar krullen zitten vastgeplakt aan haar hoofd van het zweten.

Jan houdt in en draait zich lachend om. ‘Haha, je lijkt wel een pasgeboren biggetje, zo roze ben je.’

Boos kijkt ze naar haar broer, die nu grinnikend naar haar toe komt lopen. Als hij bij haar is slaat hij een arm rond haar schouder. ‘Maar wel een heel lief biggetje.’

Janna kijkt donker. Dan geeft Jan haar een speels stompje tegen haar schouder. Ze moet nu ook een beetje lachen. ‘Weet je wel hoe zwaar dit goed is?’ Gefrustreerd wrijft Janna met haar handen langs haar kleren. Sinds een jaar draagt ze klederdracht. Op de eerste dag dat ze in haar jak en schort naar buiten ging voelde ze zich trots, eindelijk mocht ze ze aan. Maar al op dag twee ontdekte ze de nadelen. De kleren waren ontzettend warm. En het duurde ook heel lang voordat je alles aanhad. Eerst

de onderrok, dan de bovenrok, de beuk, het jak, de schort, de ondermuts en als laatste de bovenmuts. De dag was al half voorbij voordat zij was aangekleed.

Janna schopt haar klompen uit en trekt ook haar zwarte kousen omhoog. Ze wurmt zich eruit en plant haar blote voeten in het duinzand. Het is loeiheet. Janna graaft zich snel tot haar enkels in het zand in. Onder haar voetzolen voelt het nu heerlijk koel. Ze wiebelt met haar tenen. Het kriebelt. 'Ha, dat is beter!' verzucht ze, terwijl ze haar rokken optilt.

Jan grinnikt. 'We gaan uitrusten, begrijp ik?'

Onschuldig knikt Janna naar hem, maar ondertussen denkt ze: ik zal je krijgen. Jan laat zich door zijn knieën zakken om te gaan zitten. Als hij bijna de grond raakt, springt Janna onverwacht uit het zand en sprint er luid lachend vandoor.

'Hé, wacht even.'

Janna is nu degene die over haar schouder kijkt. 'Ik zie je boven,' roept ze uitdagend naar haar broer. Maar Jan is snel en al gauw haalt hij haar in. De juten zakken die ze straks nodig hebben wapperen achter hem aan. Haar grote broer klimt lenig het hoogste duin op. Hij is er binnen een paar stappen. Janna stopt even onder aan de enorme berg zand, gooit haar klompen en kousen op de grond, zucht en volgt haar broer dan op handen en voeten. Ze moet nog even doorbijten, weet ze, want de beloning voor de snikhete tocht hierheen is fantastisch. Als ze ook boven is, zit Jan al klaar op zijn juten zak. Zijn ogen glinsteren van opwinding. Dit is zijn favoriete spelletje. Voordat Janna naast hem gaat zitten kijkt ze nog even naar de zee. Iedere golf kondigt zich met luid geruis aan, groet dan het zand met een forse klap en trekt zich vervolgens rustig terug in het water. Janna kan er uren naar kijken. Soms zou ze zich mee willen laten voeren op zo'n golf, gewoon omdat ze nieuwsgierig is waar ze uit zou komen. Janna ademt diep in en zuigt de zoute lucht op totdat die haar hele lijf gevuld heeft.

'Hé,' hoort ze achter zich. 'Ben je er klaar voor?' Jans stem klinkt

ongeduldig, maar als ze zich omdraait ziet ze dat hij lacht.

Janna knikt en gaat op haar zak zitten. Ze kijkt haar broer breed grijnzend aan. Dan grijpt ze vliegensvlug de voorkant van de zak vast, zet zich met haar billen af en leunt achterover. Al snel krijgt ze vaart en zoekt ze met een noodgang het duin af. De wind doet haar ogen tranen, zo hard gaat ze. Met glijden is zij altijd de snelste. Haar roze biggetjesgezicht koelt langzaam af en krijgt zijn normale kleur terug. Janna sluit haar ogen, gooit haar hoofd in haar nek en schatert het uit. Ze is nu bijna beneden. Om te remmen strekt ze haar benen en zet haar voeten aan weerszijden van de zak in het zand. Dat stuift op in haar gezicht. Als ze opkijkt ziet ze dat Jan nog maar halverwege is. 'Weer gewonnen,' roept ze uitgelaten.

Jan maakt zich klein. Hij gaat bijna net zo hard als Janna net. Met rode wangen van de inspanning schuift hij haar vijf seconden later voorbij. Hij springt van zijn zak en rent meteen weer omhoog. Janna volgt hem. Ze gaan dit minstens nog honderd keer doen vandaag. In ieder geval totdat de kerkklok vijf slaat. Weer boven op het duin staart nu Jan over de zee uit. Janna volgt zijn blik en ziet het schip dat langzaam aan de horizon voorbischuift.

'Waar gaat het heen, denk je?' vraagt ze. Dit is hun op een na favorietste spelletje: verhalen verzinnen bij de boten die voorbijkomen.

'Naar New York,' zegt Jan beslist. 'Zeker weten.' Hij kijkt opzij naar haar. 'Weet je, ik ga daar ook ooit naartoe.'

Janna knikt en speelt mee. 'Natuurlijk ga jij daarnaartoe en ik ga mee.' Ze pakt haar broers hand en knijpt erin. Samen turen ze een tijdje over de zee en zeggen niks. Dan trekt Jan zijn hand los en voor Janna het goed en wel beseft, is hij al halverwege het duin.

Ze glimlacht en kijkt hem na. Ach, hij mag best één keertje winnen. Rustig neemt ze plaats op haar duinslee en volgt haar broer roetsjend naar beneden.

IZE

Dag 7

Duummm. Wat is dat mega-irritante lawaai? ‘*Did you see the closing window...*’ Even weet ik niet wat er gebeurt. Ik doe één oog open. Waaróm ben ik wakker? Ik tuur op mijn telefoon, die naast me ligt. Acht uur. Neeeee! ‘*Did you hear the slamming door...*’ tettert de zanger uit de kleine speaker. Ik wrijf met mijn handen in mijn ogen en zucht diep. Langzaam kom ik overeind en kijk dan vertwijfeld om me heen. Wáár ben ik wakker? Ik lig niet in mijn eigen bed. Dit is een twijfelaar met een groen donzen dekbed. Op de houten vloer van de kleine kamer ligt een wit wollen kleed, in de hoek staat een tafeltje met ernaast een ouderwetse stoel. En buiten is het stil. Doodstil.

Dan herinner ik het me weer. De horror, de ellende. Dit is dag zeven van mijn zomer in de hel. Ik ben in Zeeland. De provincie. Gedumpt in niemandsland. Of all places: Zeeland. ‘*They moved forward and my heart died.*’ Ik pak mijn telefoon van het kussen. Waarom gaat dat stomme ding af, midden in de nacht, in de zomervakantie? ‘Ssst...’ zucht ik.

Terwijl ik mijn wekker uitzet en me pissig weer achterover laat zakken weet ik ook dat weer. Vandaag zou ik eigenlijk met de meiden naar het vetste festival van Amsterdam gaan, in het Westerpark. Maanden geleden heb ik er voor de grap mijn wekker al voor gezet. Maar in plaats van

dat ik nu midden in een outfitcrisis zit, lig ik hier in een oud bed bij een oud mens (*a.k.a.* mijn oma) in the f-ing middle of nowhere. En dat allemaal dankzij mijn moeder.

Het gaat al jaren ‘niet echt lekker’, zoals mijn vader het noemde, tussen mijn ouders. Werken lijkt het allerbelangrijkste te zijn in het leven van mijn moeder. Ik vind het super dat ze een carrière heeft en zo, maar ze werkt continu, ook als ze eigenlijk vrij is. Zo ongeveer altijd als ik haar zie, loopt ze te bellen en te schelden tegen collega’s. Of tegen mijn vader. Mij negeert ze negen van de tien keer compleet. Gelukkig is mijn vader er ook nog, maar het zou fijn zijn als mijn moeder zou laten merken dat ze weet dat ik besta.

Het toppunt was afgelopen winter. Ik kwam thuis uit school met gierende buikpijn. Nadat ik een uur op de bank had liggen kronkelen van de krampen, kwam mijn moeder thuis uit haar werk. Ze groette me wel, maar verdween meteen haar kantoor in. Niet lang daarna hield ik het niet meer. Ik racete naar de wc en kotste met veel lawaai (met opzet, dat geef ik toe) al mijn eten eruit. Achter me hoorde ik de wc-deur opengaan. Zou ze mijn haar vast komen houden? dacht ik nog. Tussen twee kotsgolven door keek ik over mijn schouder en zag mijn moeders woeste blik. Ze gebaarde dat ik stil moest zijn, want ze had een klant aan de telefoon. Met een smak gooide ze de deur vervolgens weer dicht en liet me alleen achter. Voor straf heb ik een week niet tegen haar gepraat. (Maar ik weet niet zeker of ze dat wel in de gaten had.)

Nou ja, hoe dan ook, ineens leek mijn vader een maand geleden ook aandacht te willen. Hij heeft haar een ultimatum gesteld: ‘Of je gaat in Spanje met me in relatietherapie, of Ize en ik gaan bij je weg, Anna.’ (Nu vond ik het wel een beetje irritant dat hij voor mij besliste dat ik met hem mee zou gaan, maar hij had wel gelijk: alsof ik in mijn eentje bij haar zou blijven.) En, hèhè, eindelijk hoorde mijn moeder hem. Ze barstte in huiltel uit en is daar niet meer mee gestopt totdat ik op Schiphol afscheid van ze nam. Dat is nu een week geleden en sindsdien verveel ik me dood.

Ik kom weer overeind en pak mijn telefoon. Even mijn vriendinnen checken.

Nieuwe groep. Geef een groepsonderwerp op en voeg eventueel een groepsafbeelding toe.

Groepsonderwerp: Zeeland Neeland!

Voeg foto toe. Ik duw mijn telefoon onder mijn kussen en maak een foto. Ik bekijk de afbeelding. Die is zwart. Perfect.

U: Aahahahaahahahahaahaaaaah

De meiden zijn online. Ze zijn zich dus al aan het voorbereiden.

Maira is aan het typen zegt de app.

Maira: Haha, is t zo erg?

U: Nog erger.

Saar heeft een afbeelding gestuurd.

Bandje voor Westerpark. Of wilde je dat niet weten?

U: Baal. Veel plezier vandaag girlz.

Maira: Lukt

Ik sleep mijn lijf (dat nu toch al soort van wakker is) naar beneden en laat me neerploffen op de bank. Verveeld bekijk ik de foto's die ik gemaakt heb vanaf het moment dat ik thuis vertrokken ben.

Mijn gepakte tas. De verscheurde brief van Tije, de sukkel. Ik voel een knoop in mijn maag en swipe snel door. Schiphol Plaza. Een huilende moeder. Een gestreste vader door een huilende moeder. Een close-up van mijn oog, inclusief doorgelopen mascara. Weer een swipe. Dan een foto van een lachende oma, achter het stuur van haar oude autootje. Precies op dat moment komt ze de woonkamer binnen met thee en een boterham. Ze zet alles voor me neer op de salontafel.

Zonder haar aan te kijken zeg ik: 'Ik drink 's morgens koffie. Weet je dat nu nog niet?'

Mijn oma heeft een onverstaanbaar vrolijk karakter. Niets van wat ik zeg (en dat is best veel lelijks) lijkt ze zich aan te trekken. Ze kijkt me alleen maar meelevend en begrijpend aan. Razend irritant.

'Wat ben je aan het doen?' vraagt oma geïnteresseerd.

Ik haal mijn schouders op: 'Foto's aan het kijken. Kijk, dit ben jij.' Ik duw het toestel onder haar neus.

Ze pakt hem aan en bekijkt de foto. Verbaasd gaan haar wenkbrauwen omhoog. 'Goh, wat mooi. Ben ik dat echt?'

'Ik heb er wel een filttertje overheen gelegd, hoor.'

Ze kijkt me vragend aan.

'Een fil-ter-tje,' herhaal ik nadrukkelijk. 'Je weet wel, ik heb de foto bewerkt.'

'Is dat zo makkelijk tegenwoordig dan?' Oma lijkt onder de indruk.

Zie je wel, stokoud is ze. Ze snapt niks. Nergens van. Dan stel ik me voor hoe ze een *duckface selfie* maakt en die post. Ondanks mezelf grinnik ik.

'Wat?' Oma heeft de beker thee weer opgepakt.

'Ik zag ineens voor me hoe je een *duckface* maakt.' Ik zeg het zo ongeïnteresseerd mogelijk.

Oma tuit haar lippen. 'Zo, bedoel je?'

Ik proest. Met rollende ogen vraag ik: 'Oma! Wat doe je? Weet jij wat dat is?'

'Ja, ik mag dan wel niet zo'n hippe smartphone met filters en weet ik niet wat hebben als jij, maar ik hoor ook weleens wat.'

Ik pak mijn telefoon en trek haar naast me op de bank. 'Doe nog eens,' zeg ik terwijl ik de camera instel. Ik leg mijn wang tegen die van haar en trek zelf mijn meest indrukwekkende selfie-gezicht. Klik. Samen bekijken we de foto. Even glimlach ik. Dan herinner ik me dat ik baal. 'Nou ja, whatever,' zeg ik, terwijl ik een stuk bij haar vandaan schuif.

Oma slaat haar hand voor haar mond en lacht gegeneerd. 'O, wat erg. Je gaat hem toch niet ergens op zetten of zo, hè?'

'Alsof,' zeg ik neerbuigend. 'Een foto met je oma die sexy doet op Instagram zetten? Niet echt cool.'

Oma glimlacht, staat weer op en loopt naar de keuken. Op een kast naast de bank zie ik een foto van mijn moeder toen ze jong was. Ik pak hem en zucht. Ik voel een brok in mijn keel. Waarom weet ik ook niet.

'Mis je ze?' hoor ik dan. Betrapt kijk ik op. Ik dacht dat oma al in de keuken was.

Ik kijk de oude vrouw een tijdje aan en haal dan mijn schouders op. 'Ach.'

Voor zich uit turend zegt oma: 'Ik ben zo benieuwd hoe ze het zullen hebben daar.'

'Nou, goh, tsss. Ik ook, zeg.'

'Weet je, het is ook niet alles als je ouders uit elkaar gaan. Een echt gezin hebben is belangrijker dan je denkt.' Ineens klinkt oma bitter en boos.

Huh? Is ze nou beledigd? En hoezo heeft zij het over een echt gezin? Zij had toch een echt gezin? Of wat? Ik weet eigenlijk helemaal niet zo veel van deze oma. Mijn andere oma kan niet ophouden over vroeger. Knettergek word ik daarvan. Vooral ook omdat ze blijft beweren dat vroeger alles beter was. Oma heeft, zo realiseer ik me nu, bijna nooit iets gezegd over waar ze vandaan komt en hoe het was toen zij jong was. Dan hoor ik gestommel vanuit de keuken en meteen daarna zwaait de deur naar de woonkamer open. Oma, die nog steeds bij de deur staat, kan nog net opzijspringen. Een vrouw van in de vijftig stapt naar binnen. Ze is wat gezet en heeft borstelig haar. Het lijkt wel touw. Ze heeft duidelijk nog nooit haarproducten of een föhn gezien, want er zit totaal geen model in het peper-en-zoutkleurige non-kapsel. Ik kijk naar oma, die naast haar staat. Het contrast tussen de twee vrouwen is groot. Oma is zeker twintig jaar ouder, maar ze ziet er (eerlijk is eerlijk) nog goed uit. Vandaag draagt ze in haar donkerbruin geverfde krullen een kleurige haarband. Haar

lippen zijn zachtrood gestift. Ze draagt een zwarte kokerrok, met daarop een ook al kleurige blouse. Zoals altijd prijken aan haar voeten pumps met hoge hakken. (Het is half negen 's ochtends en ze is nu al op haar paasbest. Voor wie in godsnaam?)

Het onverwachte bezoek heeft rode blossen op haar wangen en heldergroene ogen, die iets vergroot worden door de glazen van haar bril. Ze draagt een beige broek met daaronder beige sandalen. Heeft ze nou een huidkleurige panty aan? Haar mintgroene vest met rits is tot boven toe gesloten. Het staat niet erg flatteus. In haar hand heeft ze een Aldi-tas. Zonder ons aan te kijken steekt ze haar hand in de tas en pakt er een stapel tijdschriften uit. Dan kijkt ze op en ziet mij zitten.

'Kijk 'ns aan. Daar zit ze inderdaad, Ize.'

Vragend kijk ik eerst naar oma en dan naar de vrouw. Hoe weet zij nou wie ik ben? En wat bedoelt ze met 'inderdaad'? Ik knik niet-begrijpend.

Ze gebaart met haar hand naar rechts. 'Trudie van Co zei het al,' zegt ze tegen oma.

Wie zei wat?

'Ze had je op het station gezien met weekendtassen, dus ze zei: "Die zal haar kleindochter wel hebben opgehaald." En jawel hoor, daar zit ze.' De vrouw glimlacht breed.

Oma legt een hand op haar onderarm en zegt: 'Ina, je komt de blaadjes terugbrengen? Dank je. Ja, ik heb Ize vorige week opgehaald. Ze blijft de hele vakantie.'

'Nounou, toe maar.' Ina richt zich nu tot mij. 'Het is zeker wel lekker om even weg te zijn uit die drukte?'

'Drukke?' vraag ik oprecht verbaasd.

'Ja, je komt toch uit Amsterdam? O, ik zou er toch niet aan moeten denken. Zo druk. Al die mensen. Dat verkeer.' Ze pakt oma's schouder stevig vast. 'Elizabeth, maak je je nou nooit zorgen? Je hoort zo veel van die verhalen. Zeker tegenwoordig.'

Oma glimlacht beleefd naar Ina. 'Ach, dat valt best mee, hoor. Waar zij

wonen is het hartstikke rustig. Je zou niet denken dat je in de stad was.’

Ik rol met mijn ogen. Waar dan wel? vraag ik me af.

‘Maar een hele vakantie dus?’ vraagt Ina nieuwsgierig.

Oma knikt. ‘Ja, Anna en John zijn in Spanje.’

‘Vakantie?’ Ina’s ogen verraden hoezeer ze op een sappige roddel hoopt.

Ik voel mijn wangen rood worden. Wat een mens. Niet normaal. Ze zit gewoon te vissen. Als oma haar mond maar houdt. Ik kijk haar waar- schuwend aan, maar ze ziet het niet.

‘Nee, ze zijn in relatietherapie,’ antwoordt oma dus eerlijk.

Nu puilen Ina’s ogen bijna uit haar hoofd. ‘O?’ De afkeuring klinkt door in haar stem. ‘Werkt ze nog steeds zo veel? Anna, bedoel ik.’

Oma knikt.

‘Tja.’ Ze gebruikt maar drie letters, maar haar ogen vertellen precies wat ze daarvan vindt. Fijntjes rondt ze af: ‘Dat moet iedereen natuurlijk zelf weten, hè.’

Oma knikt en opent de keukendeur. ‘Loop gezellig even mee. Wil je een kopje koffie? Ik ging net zetten voor Ize.’ Ze duwt Ina in de rug en begeleidt haar de keuken in. Voor ze de deur sluit kijkt ze nog even mijn kant op en knipoogt. Ik sla woest mijn armen over elkaar en staar zo boos mogelijk terug. Als de deur in het slot valt laat ik me moedeloos achterovervallen. Nog vijf weken van deze saaie bejaarden-boersheid? Dat overleef ik echt niet! Ik zucht een paar keer diep en hijs mezelf dan overeind. Laat die koffie maar zitten. Ik wil niet het risico lopen die Ina nog eens te zien. Ze blijft waarschijnlijk nog wel even plakken, dus ik kan maar beter naar mijn kamer gaan. Ik kijk naar de dubbelgevouwen bo- terham op mijn bord, griezelen van de ingetrokken jam die erop zit en verlaat dan zonder ontbijt de woonkamer.

In de deuropening van mijn kleine kamertje blijf ik even staan. Ondanks mijn chagrijn glimlach ik. Oma heeft echt haar best gedaan om er iets leuks van te maken. Opnieuw. Omdat we ‘zo ver weg’ wonen, bleef ik vroeger vaak logeren. Deze kamer is dus al vanaf mijn geboorte van

mij. Eerst stond er een wiegje en lagen er babyspullen. Maar toen ik een kleuter werd zette oma er een bed neer, ze veranderde de muren in een oerwoud met slingerende apen en tropische vogels en ik vond er iedere keer iets nieuws om mee te spelen. Zo heeft ze hem steeds aangepast, tot mijn tiende of zo. De laatste jaren blijf ik niet meer slapen. Ik kom alleen nog maar dagjes. Dat vind ik meer dan genoeg. De stilte hier maakt me onrustig, dus ik hou mijn verplichte bezoeken zo kort mogelijk. Ik ga meestal eerder naar huis dan mijn ouders. Er is altijd wel een feestje, of huiswerk, dat me een excuus geeft om zo snel mogelijk weer in de trein richting Amsterdam te stappen. Ik had verwacht dat ik deze zomer in een kleinemeisjeskamer door zou moeten brengen, maar godzijdank heeft oma de kamer aangepast. Het is niet honderd procent mijn smaak, maar er zitten in ieder geval geen knuffels meer op het bed. Vanuit de deuropening maak ik een grote sprong en laat me op het matras van de twijfelbaar neerploffen. Ik verdwijn onder de kussens. Met mijn handen onder mijn hoofd staar ik naar het schuine dak. Ik grinnik. Eén ding heeft oma niet aangepast. In de nok hangt nog steeds het bosje gedroogde bloemen dat ik van mijn eerste liefde kreeg: oma’s buurjongen Flip. Ik was drie. Hij vier.

Flip woont hier niet meer. Hij is verhuisd toen ik zes was. Tranen met tuiten heb ik gehuild toen hij weg bleek te zijn. Mijn ouders hadden me niet van tevoren verteld dat hij ging verhuizen. Stel je voor, je bent zes en kijkt er al de hele week naar uit om naar oma te gaan, omdat je dan weer kunt spelen met de jongen die precies dezelfde dingen leuk vindt als jij. En dan ben je er, eindelijk, en dan is hij weg. Maanden ben ik pissig geweest. Ik grinnik bij de herinnering. Daarna heb ik nooit meer iets van hem gehoord. Waarheen is hij ook alweer verhuisd? Ging hij nou naar het buitenland? Ik kijk nog eens naar het bosje bloemen. Hij had het een maand voordat hij verhuisde, de laatste keer dat ik hem zag, voor me meegenomen. Ik weet nog dat ik het bijzonder vond dat ik een cadeau- tje van hem kreeg, maar ik wist tegelijkertijd niet zo goed wat ik met een

bosje bloemen moest. Je kon er niet mee spelen of zo. Ik had het dus maar aan oma gegeven toen hij weer terug naar huis was. Oma vond het blijkbaar zo schattig dat ze besloot het bosje te drogen. Toen ik weer bij haar kwam logeren, en hij dus al lang en breed *wherever* zat, hing het bosje in de nok van het dak, precies boven mijn bed. Pas toen was ik echt blij met het cadeau. Het laatste aandenken aan mijn eerste grote liefde. Grrr, de liefde. Ik had toen al moeten weten dat het niks voor mij is. Ik denk aan Tije en aan onze nacht samen. Daarna deed hij afstandelijk en stom. Iedere keer als ik hem belde had hij het druk. Hij kwam niet meer op Facebook en reageerde niet op mijn appjes. Ik had hem natuurlijk moeten dumpen toen, maar wist ik veel. Toen ik een envelop met zijn handschrift op mijn kamer vond, dacht ik, hoe naïef, dat hij me heel romantisch een liefdesbrief had geschreven. Dom.

Ik rol op mijn zij en laat me van het bed af glijden. Ik maak de rits van mijn schoudertas (die ik nog niet heb uitgepakt, ik hoop nog steeds op een ontsnappingsmogelijkheid) open en wroet wat tussen mijn spullen. Naast een bh voel ik een stukje papier. Ik pak het eruit. Het is de onderkant van de brief, die ik eigenlijk al verscheurd had. Ik wroet nog eens en naast mijn toilettas voel ik nog een propje. De bovenkant. Ik strijk beide gekreukelde stukken papier glad en leg ze op het wollen kleed onder elkaar.

*Ize,
Zoals je weet ga ik zes weken naar Frankrijk en jij gaat naar Zeeland. Ik heb eigenlijk geen zin om een vriendin te hebben in de vakantie. Ik wil feesten, je weet toch. Ik heb het supertof met je gehat. Maar sorry, ik maak het toch uit.*

*Tije
PS: ik hoop dat je niet boos op me bent en dat we na de vakantie gewoon vrienden kunnen zijn. Je bent een coole chick.*

Ik heb dat stomme briefje inmiddels wel honderd keer gelezen. De eerste tien keer moest ik huilen. De twintig keer daarna had ik heimwee naar hem of naar ons, of weet ik het, naar iets. Toen werd ik een keer of veertig boos. Vanaf 71 keer lezen ben ik me gaan verbazen en inmiddels vind ik het een enorme sukkel, die Tije.

Allereerst: 'Zoals je weet ga je naar Zeeland...' Ja, duh. Ik weet inderdaad waar ik heen ga. Knap hè, van me. Dan 'gehat'? Leer eens schrijven man. En 'vrienden'? 'Een coole chick'? Gast, wie denk je wel niet dat je bent? Ook al baal ik er nog altijd van dat hij het heeft uitgemakt, ik begin steeds meer te beseffen dat we helemaal niet bij elkaar passen. Hij is echt nog zo'n kind. Zijn moeder smeert nog iedere dag zijn boterhammen. Zoiets verzin je toch niet? Moederskindje. Nou, prima hoor, maar ik kan me er niets bij voorstellen. Mijn moeder smeert niet eens haar eigen boterhammen (ze luncht altijd buiten de deur), dus laat staan die van mij. Anna doet alleen nuttige dingen en praat alleen over noodzakelijke zaken. Haar motto is: 'niet te veel "lullen" en privé is privé'. Als je dat altijd hoort, leer je het op een gegeven moment wel af om te melden wat je bezighoudt. Nou ja, ik heb in ieder geval geleerd dingen zelf op te lossen. In tegenstelling tot Tije. Baby.

Ik werp nog een laatste blik op het lullige briefje en gooi het dan met grote boog de prullenbak naast het bureautje in. Zo. Dag, Tije. Voor mij geen jongens meer. Resoluut sla ik mijn armen over elkaar en kijk naar buiten, waar ik iets hoor. Oma loopt met Ina over het pad naar de stoep. 'Ga maar snel, voordat het echt gaat storten,' hoor ik haar tegen Ina zeggen, die onhandig op haar fiets klimt. Oma zwaait nog even naar de vrouw en gaat dan op een draffe terug naar binnen.

Regen. Ook dat nog.

Dag 8

Appgroep – Zeeland Neeland

Maira: brak

U: superfit (op bejaardentijd naar bed gegaan)

Saar: miss U

‘Zeg. Dat foto’s maken van jou, hè? Is dat serieus?’

Ik kijk op van mijn telefoon, waarmee ik Saar net wilde vertellen dat ik haar ook mis. ‘Huh? Wat?’

‘Die foto’s. Waarom maak je die?’ Oma kijkt me vragend aan.

Ik haal mijn schouders op. ‘Gewoon.’

‘Ik heb gisteren je *Instagram-account* bekeken en ik vind dat je mooie dingen maakt.’ Oma kijkt goedkeurend.

Ik frons. Ooms op Instagram? Hoezo? ‘O. Ik weet niet. Ik doe maar wat.’ Ik buig me weer over mijn telefoon. Saar wacht op mijn antwoord.

‘Als ik je foto’s bekijk, zie ik kleine verhaaltjes.’ Oma lijkt dit gesprek echt te willen voeren.

Ik frons nu diep en schud niet-begrijpend en geïrriteerd mijn hoofd. ‘Waar heb je het over?’

‘Nou, neem nou deze bijvoorbeeld.’ Oma doet de klep van haar oude laptop omhoog. Mijn Instagram-account verschijnt in beeld. Ik word rood. Het voelt alsof ze mijn dagboek gelezen heeft. Ze laat me een foto zien die ik gemaakt heb in de klas. Je ziet de hele klas op de rug (ik zat achteraan). De leraar zie je vanaf de zijkant. Hij heeft een boek

in zijn hand en kijkt ongemakkelijk.

Oma wijst naar zijn gezicht. ‘Volgens mij kan deze man jullie klas niet zo goed aan. Maar ik denk niet dat je de foto hebt gemaakt om hem belachelijk te maken. Dan had je namelijk een foto gemaakt als hij net een uitbarsting van frustratie had, of als hij een lelijk gezicht trok. Je laat zijn onzekerheid zien. Volgens mij heb je met hem te doen.’ Ze kijkt me aan.

Mijn wangen zijn inmiddels vuurrood. ‘Nou, het is echt niet dat ik die foto heb geplaatst om een boodschap over te brengen of zo, hoor. De meeste die ik maak zijn gewoon dom. Ik doe het omdat ik het leuk vind. Omdat ik me verveel. En wat ik al zei, zo moeilijk is het niet. Je kunt ze helemaal aanpassen. Dus zelfs van het lelijkste plaatje kun je nog iets maken.’ Ik sla de klep van de laptop dicht. Dit gesprek is afgelopen.

Maar oma gaat onverstoord verder. ‘Dat zal wel, maar de compositie blijft mooi. Het zijn echt foto’s die iets met me doen.’

‘Wat weet jij nou van compositie? En van foto’s maken?’ Ik vind het helemaal niks dat ze in mijn plaatjesschieterij gedoken is.

Oma denkt even na. Het is alsof ze ergens over twijfelt en overlegt met zichzelf. ‘Kom eens mee,’ zegt ze, terwijl ze me aan mijn hand optrekt van mijn stoel. Met tegenzin volg ik haar.

We gaan de trap op. Op de overloop, naast de deur van haar slaapkamer, zit nog een deur; de verboden deur naar de zolder. Als oma hem opendoet, word ik nieuwsgierig. Toen ik klein was mocht ik hier niet eens in de buurt komen. Gek werd ik ervan. Omdat het niet mocht was de zolder, of alleen al de trap ernaartoe, de enige plek waar ik wilde zijn. Maar Anna en oma kwamen steeds met supersuffe en praktische argumenten waarom de zolder een *no-go*-gebied was. Trap te steil, splinters in de treden, licht kapot, te stoffig. De laatste jaren heb ik er nooit meer aan gedacht. Ik was drukker met het bedenken van redenen om de provincie zo snel mogelijk te verlaten. Ik kijk oma verbaasd aan, maar ze lijkt niet eens meer te merken dat ik er nog ben. Het is ook al een tijdje geleden dat ze iets gezegd heeft, of me zelfs maar aangekeken heeft. (Okeej... apart.)

Precies zoals ik als klein kind fantaseerde, kraakt iedere trede. Het behang naast de trap is verschoten en op sommige plaatsen zelfs een beetje gescheurd. Boven aan de trap is weer een deur. Oma gaat op haar tenen staan. Ze rekt zich uit en probeert het randje boven de deur te bereiken. Ze kan er niet bij. Ze zakt weer terug en laat dan eindelijk mijn hand los. ‘Kun jij erbij?’ vraagt ze. Ze kijkt me nog steeds niet aan, maar staart naar het randje. ‘De sleutel ligt daar.’

Ik voel met mijn vingers over de rand. Stof en gebladderde verf kriebelen aan mijn vingertoppen. Dan, helemaal in het hoekje, voel ik een sleutel. Ik pak hem eraf en geef het ding aan oma. Die neemt hem met bibberende hand van me over. Ze kijkt me nog steeds niet aan, maar stopt de sleutel in het slot. Ze leunt met haar hele gewicht tegen de deur om kracht te zetten, maar het lukt haar niet de sleutel om te draaien. Eindelijk kijkt ze naar me. Haar blik is onzeker en een beetje verdrietig. ‘Wil jij het proberen?’ vraagt ze zachtjes.

Ik word nogal zenuwachtig van haar. Oma lijkt echt van slag. Moet ik haar troosten of zo? Ik rimpel mijn neus en denk na. Dan besluit ik maar gewoon net te doen of ik niet in de gaten heb dat die zolder oma een beetje koe-koe maakt en pak de sleutel, die nog steeds in het slot steekt, vast. Ik zet kracht en draai hem om. Klik. Krakend gaat de deur open. Oma ademt diep in en stapt voor mij naar binnen. Aan de zijmuur zet ze de lichtsakelaar om. Knipperend gaat er een lamp aan en langzaam toont de ruimte zich. Ik stap ook over de drempel en loop naar het midden van de zolder. Hij ziet er precies uit zoals ik me had voorgesteld en tegelijkertijd heel anders. Langs de kanten staan dozen op elkaar gestapeld. Op eentje staat ‘babyklaren Anna’, op een andere ‘potten en pannen’. Er staan oude meubels met lakens eroverheen. En er ligt stof. Heel veel stof. Aan het eind van de zolder is een klein raampje, dat is afgeplakt met donker plastic. Ik draai een rondje en kijk nog eens goed om me heen. Oma staat nog steeds naast het lichtknopje. Langzaam gaan haar ogen over alle spullen. Ze blijven hangen bij een doos waarop ‘Willem’

staat. Willem is mijn opa, maar ik heb hem nooit gekend. Ongeveer een maand voordat ik geboren ben is hij gestorven. Van onder mijn wimpers kijk ik naar oma. Ze staart droevig voor zich uit. Blijkbaar heeft ze verdriet om hem. Waarom wordt er eigenlijk nooit over hem gepraat? Saars opa is ook dood en haar oma heeft het zowat in ieder gesprek over haar man. Met een glimlach op haar gezicht. Ze wil altijd verhalen delen over wat ze samen deden, zelfs met mij. Waarom zou mijn oma dat niet doen? En waarom is ze zo van slag? Ik realiseer me opnieuw dat ik bijna niets van haar weet. Ik kijk naar het vrouwtje in de deuropening. Ze ziet er niet meer uit als zichzelf. Ze lijkt kleiner dan ze eigenlijk is. Haar schouders hangen en haar rimpels zijn nog dieper dan normaal. Ik loop langzaam naar oma toe. Als ik bij haar ben, sla ik onhandig mijn armen om haar heen en klop haar op de rug. Ze beweegt zich niet. Ze heeft tranen in haar ogen. Mijn hart klopt als een gek. Eerst een huilende moeder en nu weer een huilende oma. Ik trek dit zó slecht.

‘Ooms, wat is er? Waarom huil je? Waarom zijn we hier? En waarom nú?’ Ik sla mijn armen over elkaar en kijk haar strak aan.

Oma lijkt te schrikken van mijn vragen en doet een stapje achteruit.

‘Ja, sorry hoor,’ ga ik iets minder pinnig verder. ‘Dat mag ik toch wel vragen, als jij hier gaat staan huilen?’

Oma kijkt me aan. Ze werpt me een klein glimlachje toe. ‘Je hebt gelijk.’

Ik rol met mijn ogen. ‘Vertel nou maar gewoon.’

Oma veegt een traan weg die over haar wang loopt. ‘Ik moet huilen omdat ik hier nooit meer geweest ben sinds Willem is overleden. Ik heb de dag na zijn begrafenis een doos met zijn spullen hiernaartoe gebracht.’ Ze wijst naar de doos waar ‘Willem’ op staat. ‘Ik heb de deur op slot gedraaid en ik ben nooit meer teruggekomen. Tot vandaag.’ Ze zucht diep.

‘Waarom ben je hier nooit meer geweest, dan? En waarom mocht ik er eigenlijk niet komen?’ vraag ik. Ondertussen ben ik naast een vergeeld laken gaan staan waaronder volgens mij een stoel staat. Ik geef er een ruk aan. Het bolt op als een ballon en komt dan langzaam weer omlaag. Stof

dwarrelt en danst in het licht van het kleine lampje in de nok. Mijn neus kriebelt. Ik laat het laken los. Het valt in een hoopje op de grond. Er staat inderdaad een stoel. Twee op elkaar gestapeld zelfs. Ik pak de bovenste en zet hem neer. Ik klop op de zitting, waar ook weer stof uit komt. ‘Neem jij deze,’ zeg ik tegen oma. Ik laat mezelf op de andere neervallen. ‘Hatsjie.’

Oma zit nu ook. Ze slaat met haar handen op haar knieën. ‘Wil je iets over je opa horen?’

‘Oké,’ antwoord ik. Ik probeer niet al te gretig te klinken, maar mán, wat ben ik ineens nieuwsgierig naar die Willem.

Oma haalt nog een keer diep adem. ‘Willem was ouder dan ik. Negentien jaar om precies te zijn.’

Als ik iemand zou ontmoeten die negentien jaar ouder was dan ik, dan zou hij nu dus 35 moeten zijn. ‘Gatver,’ roep ik uit. ‘Wat ranzig. Je was verliefd op een ouwe vent.’

Oma glimlacht kleintjes. ‘Ik was twintig. Dat scheelt misschien?’ Ze kijkt me schalks aan. ‘Ik was een paar jaar eerder uit het dorp vertrokken, maar in de zomer logeerde ik hier. Vooral om bij de zee te zijn, denk ik.’

‘O ja? Heb je hier dan niet altijd gewoond?’ Ik weet zó weinig van deze vrouw.

Oma schudt haar hoofd. ‘Nee, ik studeerde in Groningen.’ Ze maakt een zwaaiend gebaar met haar hand. ‘Maar goed,’ gaat ze verder, ‘het was al weken heel erg warm en ik deed niets anders dan een beetje op het strand hangen. Dat is dan ook de plaats waar ik hem ontmoette. Ik had net mijn spullen in een strandhuisje gelegd en liep over het zand naar de zee. Vanuit de golven zag ik iemand het strand op komen. Hij liep gehaast terug naar de dijk. Precies in het midden van het strand kruisten we elkaar. Hij passeerde me en ik keek op, gewoon om beleefd gedag te zeggen.’

‘En hij viel meteen als een blok voor je, natuurlijk?’ Ik knipoog. ‘Lekker cliché, hoor.’

‘Nee.’ Oma zegt het op een toon alsof ze het zelf nog steeds niet begrijpt.

‘Op het moment dat hij me aankeek leek het of hij ter plekke vastvroor aan het zand. Het was alsof hij een geest zag in plaats van gewoon mij.’

‘Whoe, wat eng. Hoezo?’ vraag ik niet-begrijpend.

Oma haalt haar schouders op. ‘Ik snapte het ook niet. Ik schrok er nogal van. Ik mompelde nog iets van “hallo” en liep snel verder. Hij liep niet door, maar keek me nog een tijdje na. Na wat wel een eeuw leek hoorde ik hem ook “hallo” zeggen. Ik haastte me naar het water. Ik had gezien dat hij ouder was. Maar hij had ook iets jongensachtigs.’ Ze wrijft langs mijn kaak. ‘Je lijkt wel een beetje op hem.’

Ik sla mijn ogen neer. Wat doet me meer? Dat ik op hém lijk of dat ik blijkbaar op een jóngen lijk?

‘De vorm van jullie gezicht is hetzelfde,’ voegt oma eraan toe. ‘Nou ja, hoe dan ook. Hij was knap. Hij had golvend donkerbruin, lang haar. En dat viel op hier tussen alle strakke korte kapsels van de dorpsjongens. Zijn blauwe ogen spatten uit zijn gebruinde gezicht. Hij had zware wenkbrauwen en een baard. Met mijn hart kloppend in mijn keel rende ik het laatste stukje naar de zee en dook zo snel ik kon de golven in. Langzaam kreeg mijn hart weer een normaal ritme. Ik ademde diep in en uit en deinde mee met de bewegingen van het water. Toen ik helemaal rustig was, zwom ik weer naar het strand.’

‘Wat stoer dat je het water nog uit durfde,’ onderbreek ik oma. ‘Ik zou denk ik in het water blijven tot hij weg was.’

Oma glimlacht. ‘Het duurde ook wel even hoor, maar in het water zwakte mijn gène toch wat af en eigenlijk werd ik enorm nieuwsgierig. Waarom schrok hij zo van me? Ik besloot het hem te vragen. Toen ik weer op het strand stond, zag ik dat hij tegen de dijk zat. Zo nonchalant mogelijk liep ik zijn richting uit, maar hoe dichterbij ik kwam, hoe minder ik durfde. Uiteindelijk boog ik dan ook af en liep naar mijn handdoek.’

Ik lach. ‘Toch niet mega-superstoer dus.’

Oma slaat een hand voor haar mond. ‘Eh, nee. Niet echt, maar hñ kwam wel in actie. Toen ik hem voorbijliep merkte ik dat hij opkeek. Ik

hoorde het zand schuren en wist dat hij opstond. Mijn hart zat alweer in mijn keel.' Oma glimlacht bij de herinnering.

'Hij riep: "Hallo, eh, dame!" Hoewel ik eerst zelf met hem had willen praten, wilde ik nu het allerliefst snel wegrennen. Maar dat kon ik natuurlijk niet maken, dus draaide ik me voorzichtig om. Hij had zijn hand opgestoken. Ik wees naar mezelf. "Mij bedoelt u?" Maar wie bedoelde hij anders?' Oma giechelt. 'Hij kwam naar me toe. De schrik die hij eerder had gehad, leek helemaal verdwenen. Voor me stond een zelfverzekerde man. Ik daarentegen voelde me met de seconde kleiner worden. Ik slikte een brok in mijn keel weg en vroeg hem waarmee ik hem kon helpen.'

'Man, wat formeel waren jullie vroeger, zeg.' Ik rol met mijn ogen.

Oma grinnikt. 'Ja, hè? Het was dan wel in de jaren zestig, je weet wel, de tijd van de *flowerpower* en vrije liefde en zo, maar daarvan was hier aan de Zeeuwse kust niet zo veel te merken. Hier was iedereen nog steeds stijfjes. En beleefd ook. En daar is helemaal niets mis mee, Ize.' Ze kijkt me streng aan.

'Tggg.' Ik steek mijn tong naar haar uit.

'Kijk, dat bedoel ik nu. Dat zou ik nooit gedurfd hebben naar een volwassene.' Maar oma lacht, dus echt erg vindt ze het niet. 'Maar eh... terug naar het verhaal?'

Ik knik enthousiaster dan ik eigenlijk wil.

'Oké, waar was ik gebleven?' vraagt oma.

'Hij ging je iets vragen.' Ik knipoog naar haar.

'O ja. Nou, zijn vraag viel een beetje tegen. Hij vertelde dat hij fotograaf was en foto's maakte van zomers aan de kust, voor een reportage.' Oma bijt op haar lip. 'Hij had me dus alleen zakelijk nodig. Ik probeerde mijn teleurstelling te verbergen en antwoordde zo koel mogelijk: "Wie zegt dat u niet gewoon een oplichter bent?" Hij keek me toen uitdagend aan en haalde een visitekaartje uit zijn zak. Er stond op: *Willem Francke – Fotojournalist*. Dat bewees natuurlijk nog niets, maar ik geloofde hem. Hij zag eruit als een man die al veel van de wereld gezien had. Ik kon me

wel voorstellen dat hij verhalen vertelde met foto's.' Oma kijkt me nadrukkelijk aan. Aha, ik begin te snappen waar dit heen gaat. Opa fotograaf. Ik instagammer. Precies hetzelfde. Tuurlijk.

'Mijn teleurstelling over zijn zakelijke voorstel zakte wat. Het was natuurlijk ook wel bijzonder om gefotografeerd te worden door een echte fotograaf, maar ik besloot me niet zomaar gewonnen te geven. Ik vroeg hem of hij wat werk kon laten zien. Hij nodigde me daarop uit voor een kop koffie in het café hier op de Dam, later die middag.' Oma giechelt.

'En, heb je hem ontmoet, daar op de Dam?' Meteen sla ik mezelf op mijn voorhoofd. 'Natuurlijk. We hebben het over mijn opa. Je bent met hem getrouwd, dus het zal wel, toch?'

Oma knikt. 'Die middag heb ik inderdaad zijn werk gezien. Veel later bleek dat hij helemaal geen reportage over zomers aan de kust maakte, dus die foto is nooit genomen. Hij wilde me gewoon leren kennen.' Even is ze weer stil en ze tuurt met een lege blik in het niets. Dan gaat ze verder. 'We zijn inderdaad getrouwd. Een jaar later. Hij was mijn grote liefde.'

'En jij die van hem,' vul ik aan.

Oma haalt haar schouders op. 'Ach, hij had er letterlijk al een half leven op zitten toen hij mij leerde kennen, dus of dat zo is...'

Inderdaad is opa zo'n 35 jaar na hun ontmoeting overleden. De helft van zijn leven waren ze dus samen. 'Hoe is hij eigenlijk gestorven?' vraag ik zachtjes.

Oma zucht diep. 'Niet groots en meeslepend zoals hij, denk ik, gewild had, maar gewoon heel rustig in zijn slaap. Hij kreeg een hartstilstand, midden in de nacht. Ik merkte pas de andere ochtend, toen ik wakker werd, dat hij... weg was.' Tranen wellen weer op in oma's ogen. 'Ik was er nog niet klaar voor. Natuurlijk wist ik dat hij ouder was, maar ik had gehoopt hem nog een tijdje bij me te hebben. Ik ben lang boos op hem geweest. Ik had nog zo veel vragen. Er was nog zo veel wat ik niet wist. Waarom heeft hij me niet alles verteld?' Die laatste vraag stelt ze meer